

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การศึกษาของไทยยุคก่อนรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวเป็นการจัดการศึกษาแบบแผนโบราณ กล่าวคือ รัฐยังมีได้เป็นผู้จัดการศึกษาให้แพร่หลายเป็นการศึกษาที่อยู่ในระบบโรงเรียน หากเป็นการอบรมความรู้ จรรยา มารยาท เพื่อให้กุลบุตร กุลธิดา ประพฤติตนเป็นพลเมืองดี โดยมีครอบครัว วัดและวัง ทำหน้าที่เป็นสถาบันในการถ่ายทอดความรู้¹ ต่อมาในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวเป็นยุคของการเปลี่ยนแปลงสังคมครั้งใหญ่² อิทธิพลของวัฒนธรรมตะวันตกทั้งทางเศรษฐกิจและการเมืองมีบทบาทต่อประเทศไทยอย่างมาก ทำให้เกิดการปฏิรูปประเทศตามแบบตะวันตกโดยเฉพาะทางด้านการศึกษา พระองค์ทรงตระหนักพระราชหฤทัยดีว่า มีความจำเป็นจะต้องเร่งรัดการศึกษาของชาติให้ก้าวหน้าขึ้นมาให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ เพราะเมื่อทรงนำไปเปรียบเทียบกับอารยประเทศในเวลานั้น ทรงมีพระราชดำริว่า "ของเขามีความเจริญก้าวหน้ากว่าประเทศเรามากนัก"³ จึงทรงมีพระราชประสงค์อย่างมุ่งมั่นที่จะให้ราษฎรไทยได้รับการศึกษาโดยทั่วกัน⁴ โดยริเริ่ม

¹ดวงเดือน พิศาลบุตร, ประวัติศาสตร์การศึกษาไทย (กรุงเทพมหานคร : มงคลการพิมพ์, 2517), หน้า 6.

²วิไลเลขา ถาวรชนสาร, "ผู้นำไทยกับการรับวัฒนธรรมตะวันตก," จุลสารวิชาการสมาคมสังคมศาสตร์แห่งประเทศไทย 1: (พฤษภาคม 2530): 3

³วุฒิชัย มุลศิลป์, แนวความคิดทางการศึกษาไทย พ.ศ. 2411 - 2475 (กรุงเทพมหานคร : พิมพ์พิบลิชซิ่ง, 2526), หน้า 53.

⁴คณะกรรมการจัดงานฉลองวันเถลิงถวัลย์ราชสมบัติครบ 100 ปี ในพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว, เอกสารเรื่องการจัดการศึกษาในรัชกาลพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (พระนคร : โรงพิมพ์คุรุสภา, 2511), หน้า 19 - 20.

ปรับระบบการศึกษาที่แต่เดิมนั้น วัดเป็นสถานที่ให้การศึกษาแก่ประชาชนมาเป็นการจัดการศึกษาสมัยใหม่ มีระเบียบแบบแผนในการเรียนการสอน เช่น มีการสอนตามกำหนดเวลา มีวิชาที่สอนคือภาษาไทย ภาษาต่างประเทศ ตลอดจนวิชาชีพด้านอื่นๆ โดยมีวัตถุประสงค์ของการจัดการศึกษาในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวอยู่ 3 ประการ คือ

1. เพื่อสนองความต้องการของบ้านเมืองที่ต้องการคนเข้ารับราชการ
2. เพื่อคุณประโยชน์ทั่วไป
3. เพื่อเป็นการส่งเสริมพระศาสนา⁵

ทั้งนี้เป็ผลเนื่องจากการปฏิรูปในด้านต่างๆ เพื่อสร้างความเข้มแข็งให้กับประเทศที่จะรักษาเอกราชเอาไว้ต่อไป โดยเฉพาะวัตถุประสงค์ที่ต้องการฝึกอบรมคนเป็นข้าราชการนับเป็นวัตถุประสงค์สำคัญยิ่งข้อหนึ่ง เพราะการเปลี่ยนแปลงระบบบริหารราชการของไทย ซึ่งแบบเดิมนั้นไม่อาจดำเนินงานตอบสนองต่อสภาพแวดล้อมของประเทศ ที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วได้ ทำให้มีการนำแบบอย่าง และข้อมูลส่วนใหญ่มาจากการบริหารในอาณานิคมของมหาอำนาจตะวันตก⁶ มาปรับใช้ ดังนั้นสิ่งที่จำเป็นยิ่งต่อการปฏิรูปประเทศก็คือ บุคลากรผู้มีความรู้แบบใหม่และเข้าใจมาตรฐานการทำงานแบบใหม่เป็นอย่างดี ความจำเป็นในการหาบุคลากรเข้าทำงานในระบบราชการแบบใหม่ ทำให้มีการขยายการศึกษาไปสู่ประชาชนทั่วไป ซึ่งมีทั้งโรงเรียนสามัญและโรงเรียนฝึกอบรมพิเศษ (เช่นโรงเรียนแผนกที่ โรงเรียนไพบรณีย์ เป็นต้น)⁷

เมื่อพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว เสด็จขึ้นครองราชย์ (พ.ศ. 2453) พระองค์ทรงมีพระบรมราโชบายที่สำคัญยิ่งประการหนึ่งที่พระองค์ทรงให้ความสำคัญพระทัยมากคือ

---

⁵ วุฒิชัย มุลศิลป์, "นโยบายการจัดการศึกษาของไทยในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว," (ปริญญาานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยวิชาการศึกษา ประสานมิตร, 2512), หน้า 62 - 63.

⁶ ไรลเลขา ถาวรชนสาร, อ้างแล้ว.

⁷ ดวงเดือน พิศาลบุตร, ประวัติการศึกษาไทย, หน้า 40.

เรื่องของการศึกษาอันเป็นจุดมุ่งหมายที่สำคัญต่อการพัฒนาประเทศไทยให้ก้าวหน้า⁸ ดังพระราชปราชญ์ที่ว่า "ประเทศทั้งหลายย่อมเจริญได้ด้วยการศึกษา ประเทศใดปราศจากการศึกษา ประเทศนั้นต้องเป็นป่าเถื่อน ประเทศต่างๆ ย่อมมีศิลปวิชาการต่าง ๆ กัน เขาก็มีศิลปวิชาการของเขา เราจึงต้องช่วยกันทะนุบำรุงให้เจริญขึ้น⁹

พระองค์ทรงชักชวนให้ประชาชนเห็นความสำคัญของการสร้างโรงเรียนทรงริเริ่มกระทำเป็นแบบอย่างโดยการเปลี่ยนแปลงขัตติยะราชประเพณีในการสร้างวัดประจำรัชกาล ดังเช่น พระมหากษัตริย์องค์ก่อนๆ มาเป็นการสร้างโรงเรียนมหาดเล็กหลวงขึ้น โดยพระองค์ทรงมีพระราชดำริว่าประเทศชาติจะเจริญขึ้นมาได้ มิใช่การสร้างวัด การสร้างโรงเรียนเป็นเรื่องสำคัญยิ่งกว่า เพราะโรงเรียนได้ให้วิทยาทานแก่เด็กทั้งชาติ จึงเป็นการปลูกฝังความเจริญไว้ในชาตินั่นเอง¹⁰

การที่ทรงเอาพระทัยใส่ในการให้การศึกษาแก่เยาวชนโดยเฉพาะนั้น เนื่องจากทรงมีพระราชดำริเกี่ยวกับการอบรมที่ควรเริ่มตั้งแต่เยาว์วัยว่า "เปรียบเหมือนไม้ที่ยังอ่อน เราจะตัดให้เป็นอย่างไรก็ได้"¹¹

---

⁸กรรภัทรย์ สุวรรณานนท์, "พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวกับการสร้างชาติไทย," (วิทยานิพนธ์อักษรศาสตร์มหาบัณฑิต ภาควิชาประวัติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2523), หน้า 152.

⁹คณะกรรมการมูลนิธิพระบรมราชานุสรณ์ พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวในพระบรมราชูปถัมภ์, "พระราชดำรัสตอบในการเสด็จพระราชดำเนินโรงเรียนมหาดเล็กหลวงทอดพระเนตรการขึ้นเรียงและทูลเกล้าถวายฉลองพระองค์อาจารย์ วันที่ 27 ธันวาคม พ.ศ. 2456," ใน พระราชดำรัสร้อยครั้ง (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ชวนพิมพ์, 2529), หน้า 43.

¹⁰วุฒิชัย มุลศิลป์, เรื่องเดียวกัน, หน้า 91.

¹¹"พระราชดำรัสตอบเนื่องในงานพระราชพิธีฉัตรมงคลของโรงเรียนมหาดเล็กหลวงในพระบรมราชูปถัมภ์ วันที่ 13 พฤศจิกายน พ.ศ. 2459" อ้างถึงใน พิमान แจ่มจรัส (ผู้รวบรวม), ราชวลี (พระนคร : สำนักพิมพ์บ้านฟ้าวิทยา, 2509), หน้า 750.

การจัดการศึกษาในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว แม้ว่าจะเป็นการดำเนินงานที่ต่อเนื่องของการจัดการศึกษาแบบสมัยใหม่ที่ได้อ้างรากฐานต่อจากรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวก็ตาม¹² แต่ได้ปรากฏว่าพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงมีพระราชดำริที่จะจัดการวางรากฐานการจัดการศึกษาให้เป็นไปตามแนวพระราชประสงค์ของพระองค์ด้วยเช่นกัน เพื่อที่จะสนองต่อความเปลี่ยนแปลงของประเทศในเวลานั้น เพราะไม่ว่าจะเป็นกระแสอารยธรรมตะวันตก การล่าอาณานิคม ตลอดจนกระทั่งพระองค์ทรงเป็นพระมหากษัตริย์ไทยองค์แรกที่ผ่านมาการศึกษาจากต่างประเทศ ได้เสด็จประทับศึกษา ณ ประเทศอังกฤษเป็นเวลาถึง 9 ปี และการเสด็จกลับมาทรงดำรงตำแหน่งสมเด็จพระบรมโอรสาธิราชอยู่ในประเทศไทยอีก 7 ปี ทำให้ทรงมีเวลาพอที่จะเปรียบเทียบการจัดการศึกษาของไทยกับสถานการณ์ที่ทรงได้รับจากต่างประเทศ ย่อมจะเป็นผลส่งให้การจัดการศึกษาของประเทศต้องมีการปรับปรุง โดยมีพระราชดำริเกี่ยวกับการศึกษาในช่วงที่ผ่านมาว่า "การศึกษาที่เป็นมาแล้วนั้นดำเนินไม่ถูกรอยคือไม่มีใครจะได้สอนให้คนไทยนึกถึงสิ่งที่เคยเป็นมาแล้ว"¹³

ในปีแรกที่เสด็จขึ้นครองราชย์(พ.ศ. 2453) ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯตั้งโรงเรียนมหาดเล็กหลวงขึ้นเป็นโรงเรียนกินนอนตามแบบพับลิกสกูล (Public School) ของประเทศอังกฤษ ซึ่งเป็นโรงเรียนตัวอย่างที่ตั้งขึ้นเพื่อตอบสนองพระบรมราโชบายทางการศึกษาของพระองค์ที่มีได้มุ่งสั่งสอนแต่ทางด้านวิชาความรู้อย่างเดียว แต่จะต้องให้มีการอบรมนิสัยใจคอควบคู่กันไปด้วย ดังปรากฏในพระราชดำรัสตอนหนึ่ง ดังนี้

¹²มณูญ ลาชโรจน์, "นโยบายการจัดการศึกษาสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว (พ.ศ. 2453 - พ.ศ. 2468)," (ปริญญาานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 2521), หน้า 81.

¹³พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว, "พระราชดำรัสตอบเนื่องในวันจักรมงคลของโรงเรียนมหาดเล็กหลวงเมื่อวันที่ 13 พฤศจิกายน พ.ศ. 2457," อ้างถึงในจมีนอมรดรุณารักษ์, การศึกษาของชาติ, หน้า 104.

. . . โรงเรียนของเรายังมีโอกาสที่จัดได้แปลกกว่าโรงเรียนของรัฐบาลอยู่ คือได้รับนักเรียนมาอยู่ในสำนัก ได้มีโอกาสอบรมนิสัยใจคอได้ดีกว่าที่จะจัดการได้ สำหรับนักเรียนที่เป็นแต่โรงเรียนในเวลาเช้าและกลับบ้าน เราเป็นผู้ที่จะแสดงตัวให้ปรากฏว่าการศึกษาริทยาการควบกับการศึกษาจรยา และศึกษาอบรมนิสัยของคนนั้น ย่อมให้ได้ผลดีกว่าที่จะจัดแต่โดยทางศึกษาริทยาการอย่างเดียว . . . 14

การที่พระองค์ทรงตั้งโรงเรียนขึ้นเพื่อให้เป็นโรงเรียนตัวอย่างที่จะสามารถสร้างพลเมืองที่ดีของรัฐตามพระบรมราโชบายของพระองค์ โดยทรงกำหนดเป้าหมายในการศึกษาอบรมนักเรียนไว้อย่างชัดเจน ดังปรากฏในพระราชบันทึกที่มีถึงเจ้าพระยาพระเสด็จสุเรนทราธิบดี (ม.ร.ว.เปีย มาลากุล) เกี่ยวกับการจัดการศึกษาของโรงเรียนมหาดเล็กหลวงว่า

. . . สำหรับโรงเรียนมหาดเล็กหลวง ข้าไม่ใช่ว่าหวังการปั้นนักเรียนชั้นมัธยมให้เป็นเทวดาเหมือนกันหมดทุกคน . . . ข้าอยากได้ยุวชนที่เป็นสุภาพบุรุษ ชื่อสัตย์ สุจริต มีอุปนิสัยใจคอดี . . . รู้ว่าความเป็นผู้ชายคืออะไร . . . 15

จะเห็นได้ว่า สิ่งที่นักเรียนจะได้รับจากโรงเรียนมหาดเล็กหลวงนั้น เป็นการช่วยสร้างบุคลิกภาพในความเป็นสุภาพบุรุษตามคติสังคัมอันได้รับอิทธิพลจากโรงเรียนพิภักศกุลของผู้ดีชั้นสูงในประเทศอังกฤษ เน้นการพัฒนาบุคคลให้มีคุณภาพสมบูรณ์ทั้งทางสติปัญญา ร่างกาย และจิตใจ

14"พระบรมราโชวาทพระราชทานแก่อาจารย์ครู และนักเรียนโรงเรียนในพระบรมราชูปถัมภ์ในวันงานประจำปีของโรงเรียน วันที่ 27 ธันวาคม พ.ศ. 2466," พระราชดำรัส ร้อยครั้ง, หน้า 219.

15"พระราชบันทึกของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวที่มีถึงเจ้าพระยาพระเสด็จสุเรนทราธิบดี (ไม่ปรากฏวันที่)" อ้างถึงใน จมีน อมรตรุณรักษ์, การศึกษาของชาติ ตอน 1, หน้า 116.

นอกจากโรงเรียนมหาดเล็กหลวงแล้ว ยังมีโรงเรียนที่อยู่ในพระบรมราชูปถัมภ์อีก 3 แห่ง คือ โรงเรียนราชวิทยาลัย โรงเรียนพรานหลวง โรงเรียนมหาดเล็กหลวงเชียงใหม่

โรงเรียนราชวิทยาลัย เป็นโรงเรียนที่จัดสร้างขึ้นใหม่ในปี พ.ศ. 2454 จัดการศึกษาเป็นแบบพับลิกสกูลเช่นเดียวกับ "ดิงส์คอลลีจ" ประเทศอังกฤษ เป็นโรงเรียนที่ทันสมัยแห่งหนึ่ง โดยมีความมุ่งหมายที่ให้นักเรียนได้รับการอบรมเช่นการเขียนจากประเทศตะวันตก เน้นภาษาอังกฤษ และฝึกฝนให้มีความคุ้นเคยกับอารยธรรมตะวันตก นักเรียนเก่าโรงเรียนราชวิทยาลัยท่านหนึ่งได้เขียนระลึกถึงคุณความดีของโรงเรียนที่มีพระคุณต่อตนเองคือ ได้สอนให้ท่านเป็นสุภาพบุรุษทุกกระเปียดนี้¹⁶ และโดยเฉพาะพระบรมราชาวาทที่จับใจชาวราชวิทยาลัย และโรงเรียนในพระบรมราชูปถัมภ์ ก็คือว่า จงปฏิบัติตนให้มี Esprit de Corps กล่าวคือ นักเรียนทุกคนจะต้องเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมยิ่งกว่าประโยชน์ส่วนตัว¹⁷

ส่วนโรงเรียนพรานหลวงนั้น เนื่องจากพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงทะนุบำรุงส่งเสริมในด้านนาฏศิลป์ดนตรี โดยเฉพาะการแสดงโขนที่ทรงมีพระราชดำริว่า "กำลังจะสูญเสีย" ¹⁸ จึงทรงตั้งกรมมหรสพขึ้นเป็นกรมในพระบรมราชูปถัมภ์ โดยโอนกรมต่างๆ ที่เกี่ยวกับการมหรสพเช่น การโขนและพิณพาทย์ กรมเป็พาทย์หลวง กรมช่างมหาดเล็ก มาอยู่ในความควบคุมของกรมมหรสพ แล้วจัดหาครูนาฏศิลป์มาเป็นผู้ปรับปรุงสั่งสอนซึ่งประกอบด้วยข้าราชการในราชสำนักและเด็กนักเรียนส่วนพระองค์ไปรับการฝึกหัด เมื่อทรงเห็นว่า ข้าราชการที่รับราชการในกรมมหรสพมีเด็กอยู่ในเยาว์วัยที่จะต้องเรียนหนังสือเป็นจำนวนมาก

16 ร.ท.เวทย์ ภาณุตานนท์ ณ มหาสารคาม, "ความในใจของข้าพเจ้า," ประวัติโรงเรียนราชวิทยาลัย, หน้า 58.

17 หลวงประจักษ์สุภอรุณ (ปลั่ง อินทะกนก), "ราชวิทยาลัยรำลึก," เล่มเดียวกัน, หน้า 67.

18 ฉัตร สุนทรายน, "โรงเรียนพรานหลวงในพระบรมราชูปถัมภ์," มานวสาร 7(มิถุนายน 2527) : 40.

หากมุ่งเรียนแต่วิชาทางด้านดุริยางค์ศิลป์และนาฏศิลป์ประการเดียวแล้วต่อไปภายหน้าจะเกิดปมด้อยเป็นที่เหยียดหยามแก่บุคคลทั่วไป จึงได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ตั้ง "กองโรงเรียนทหารกระบี่พรานหลวง" ขึ้นในกรมมหรสพ¹⁹ ต่อมาโรงเรียนนี้ได้เปลี่ยนชื่อเป็น "โรงเรียนพรานหลวง" ซึ่งการเรียนการสอนนั้นในตอนเช้า นักเรียนต้องเรียนวิชาสามัญ ส่วนตอนบ่ายก็ไปฝึกวิชาต่างๆ ยังก่อตั้งกรมกองนั้น ต่อมาในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวได้มีการยุบกรมมหรสพ เนื่องจากภาวะเศรษฐกิจ โรงเรียนพรานหลวงจึงได้ล้มเลิกไปด้วย แต่อาจกล่าวได้ว่าโรงเรียนนี้เป็นต้นเค้าของโรงเรียนนาฏศิลป์ กรมศิลปากรในสมัยต่อมา²⁰ ศิษย์เก่าของโรงเรียนพรานหลวงที่มีชื่อเสียงท่านหนึ่งคือ ครูมนตรี ตราโมท

ในปี พ.ศ. 2469 พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้รวมโรงเรียนราชวิทยาลัยเข้ากับโรงเรียนมหาดเล็กหลวง แล้วพระราชทานเปลี่ยนชื่อเป็นโรงเรียนวชิราวุธวิทยาลัย ซึ่งได้ดำเนินการสั่งสอนอบรมกุลบุตรมาจนถึงปัจจุบัน ส่วนโรงเรียนพรานหลวงและโรงเรียนมหาดเล็กหลวงเชียงใหม่ ได้ยุบลงเช่นกัน เนื่องจากภาวะเศรษฐกิจไม่อำนวย²¹

ถึงแม้ว่าพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวจะทรงทำคุณประโยชน์ในด้านต่างๆ แก่ประเทศชาติอย่างใหญ่หลวง แต่ดูเหมือนจะเป็นที่เข้าใจกันในภายหลังแต่เพียงว่าทรงเป็นปราชญ์ เพราะทรงพระปรีชาสามารถในทางกวี มีผลงานที่ได้ทรงพระราชนิพนธ์หนังสือต่างๆ ไว้

¹⁹จมีนอมรดรุณารักษ์ (แจ่ม สุนทรเวช), พระราชกรณียกิจสำคัญในพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว, หน้า 276.

²⁰คณะกรรมการฉลองวันพระราชสมภพครบ 8 รอบและ 100 ปี, "โรงเรียนในพระบรมราชูปถัมภ์," สารานุกรมพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว 2(2524) : 533.

²¹คณะกรรมการฉลองวันพระราชสมภพครบ 8 รอบและ 100 ปี, "โรงเรียนในพระบรมราชูปถัมภ์," สารานุกรมพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว 2(2524) : 534.

เป็นจำนวนมาก ซึ่งเห็นได้จากเมื่อเสด็จสวรรคตแล้ว ได้มีการถวายพระนามเฉลิมพระเกียรติ แต่พระองค์ว่า "พระมหาธีรราชเจ้า" ซึ่งแม้ว่าจะเป็นนามที่เป็นมงคลนามและเหมาะสม แต่ก็สะท้อนให้เห็นถึงพระปรีชาญาณและพระมหากษัตริย์คุณที่มีต่อประเทศชาติเพียงด้านเดียวเท่านั้น²²

ปัจจุบันยังไม่พบว่ามิ่งงานวิจัยใดที่ศึกษาวิเคราะห์แนวโน้มพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวที่มีต่อการส่งเสริมการศึกษาเพื่อสร้างเยาวชนให้เป็นสุภาพบุรุษ โดยการจัดการศึกษาผ่านทางโรงเรียนในพระบรมราชูปถัมภ์ของพระองค์ท่าน จำนวน 4 โรงเรียน อันเป็นตัวอย่งที่ชัดเจนในการแสดงถึงความสัมพันธ์ระหว่างวังหรือพระมหากษัตริย์ที่มีต่อพลเมืองของประเทศ ในการที่จะสร้างเยาวชนให้เป็นผู้ที่มีคุณภาพทั้งทางสติปัญญา ทางร่างกายและจิตใจ จากการฝึกฝนอบรมในโรงเรียน ที่นอกจากจะต้องเรียนวิชาสามัญแล้ว ในตอนบ่ายนักเรียนโรงเรียนในพระบรมราชูปถัมภ์ต้องเลือกเล่นกีฬาและดนตรีควบคู่กัน โดยพระองค์ได้พระราชทานพระบรมราโชวาทแก่นักเรียน ครูและอาจารย์ในวันสำคัญประจำปีของโรงเรียนเป็นประจำ สิ่งต่างๆ เหล่านี้ยังคงสร้างความผูกพันและความจงรักภักดีอย่างลึกซึ้งแก่นักเรียนโรงเรียนในพระบรมราชูปถัมภ์ที่มีต่อพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ดังตัวอย่างเช่น มีการออกวารสารรายเดือนชื่อว่า "มานวสาร" โดยชุมนุมนักเรียนเก่าโรงเรียนในพระบรมราชูปถัมภ์ และทุกเดือนจะมีงานชุมนุมนักเรียนเก่าโรงเรียนในพระบรมราชูปถัมภ์ ซึ่งยังคงมีนักเรียนเก่าที่ยังคงมีความผูกพัน และสำนึกในพระมหากษัตริย์คุณของล้นเกล้ารัชกาลที่ 6 มาพบปะรับประทานอาหารร่วมกันเป็นประจำ

ด้วยความสำคัญดังที่กล่าวมานี้ ทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาวิเคราะห์แนวโน้มพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ในการส่งเสริมการศึกษาเพื่อที่จะสร้างเยาวชน

²² คึกฤทธิ์ ปราโมช, "พระรามธิบดี" วชิราวุธานุสรณ์ ฉบับพิเศษงานฉลอง 25 ปี วชิราวุธวิทยาลัยในพระบรมราชูปถัมภ์ (29 มีนาคม - 5 เมษายน 2495) : 175.

ให้มีความเป็นสุภาพบุรุษ ซึ่งได้ปรากฏความมุ่งหมายชัดเจนในการตั้งโรงเรียนมหาดเล็กหลวงและโรงเรียนในพระบรมราชูปถัมภ์ของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว

วัตถุประสงค์ในการวิจัย

1. เพื่อศึกษาแนวพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวในด้านของการส่งเสริมการศึกษา เพื่อที่จะสร้างเยาวชนให้มีความเป็นสุภาพบุรุษ

ขอบเขตของการวิจัย

การศึกษาริชาลัยนี้ จะ เน้นศึกษาถึงประวัติความเป็นมาอันเป็นแนวพระราชดำริในการจัดการศึกษาของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวที่มีต่อเยาวชนโดยเฉพาะการศึกษาของเด็กชายจากโรงเรียนในพระบรมราชูปถัมภ์ทั้ง 4 แห่ง คือ

1. ศึกษาตั้งแต่การจัดตั้งโรงเรียนราชวิทยาลัย ในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว (พ.ศ. 2454) จนถึงรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว ที่ได้รวมเข้ากับโรงเรียนมหาดเล็กหลวงแล้วเปลี่ยนชื่อเป็น โรงเรียนวชิราวุธวิทยาลัย (พ.ศ. 2469)

2. ศึกษาตั้งแต่การจัดตั้งโรงเรียนมหาดเล็กหลวง ในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว (พ.ศ. 2453) จนถึงการรวมเข้ากับโรงเรียนราชวิทยาลัย ในรัชกาลพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว (พ.ศ. 2469)

3. ศึกษาตั้งแต่การจัดตั้งโรงเรียนพรานหลวง โดยจะศึกษาในช่วงเวลาที่พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงมีพระราชดำริให้จัดตั้งขึ้น (พ.ศ. 2457) จนได้มีการยุบโรงเรียนพรานหลวงในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว (พ.ศ. 2469)

4. ศึกษาตั้งแต่การจัดตั้งโรงเรียนมหาดเล็กหลวง สาขาเชียงใหม่ (พ.ศ. 2459) จนถึงการยุบโรงเรียนในปี พ.ศ. 2469

นอกจากนี้ผู้วิจัยจะรวบรวมหลักฐานโดยคำนึงถึงเหตุการณ์หรือสภาพการณ์ต่างๆ ทั้งที่เกิดขึ้นก่อนรัชสมัย ภายในรัชสมัยและหลังรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว (พ.ศ. 2453 - 2468) มาศึกษาวิเคราะห์โดยใช้พื้นฐานการศึกษาทางด้านต่างๆ ได้แก่พื้นฐาน การศึกษาด้านสังคม-วัฒนธรรม การเมืองและเศรษฐกิจ มาประกอบการวิเคราะห์ด้วย

คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

แนวพระราชดำริ ในงานวิจัยนี้หมายถึง แนวคิดของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวที่มีต่อการจัดการศึกษาของเยาวชน

การส่งเสริม ในงานวิจัยนี้หมายถึง การสนับสนุน การให้การอุปถัมภ์

เยาวชน ในงานวิจัยนี้ หมายถึง เด็กชายที่มีอายุตั้งแต่ 7 ปีขึ้นไปจนจบการศึกษาชั้นมัธยมปลายคือมีอายุประมาณ 18 ปี

ความเป็นสุภาพบุรุษ หมายถึง คุณลักษณะของผู้ชายที่พึงประสงค์ตามแนวพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว

วิธีดำเนินการวิจัย

ศึกษาค้นคว้ารวบรวมข้อมูลโดยใช้ระเบียบวิธีเชิงประวัติศาสตร์ (Historical Research) ซึ่งเป็นกระบวนการตรวจสอบอย่างวิพากษ์วิจารณ์ และวิเคราะห์หลักฐานข้อมูลที่ได้มา จะมีขั้นตอนในการดำเนินการดังนี้

1. **ศึกษาค้นคว้าและรวบรวมหลักฐานที่เกี่ยวข้อง** ทั้งที่เป็นเอกสารชั้นต้น (Primary Sources) ได้แก่

- เอกสารรัชกาลที่ 5
- เอกสารรัชกาลที่ 6
- เอกสารรัชกาลที่ 7
- เอกสารกระทรวงศึกษาธิการ
- เอกสารโรงเรียนราชวิทยาลัย

- เอกสารโรงเรียนมหาดเล็กหลวง
- เอกสารโรงเรียนพรานหลวง
- บันทึกเหตุการณ์ของบุคคลร่วมสมัย
- ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์บุคคลร่วมสมัยหรือบุคคลที่เกี่ยวข้อง

และ เอกสารชั้นรอง <Secondary Sources> อันได้แก่

- ราชกิจจานุเบกษา
- หนังสือ
- วารสาร
- วิทยานิพนธ์และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

แหล่งค้นคว้าข้อมูลดังกล่าว ได้แก่

- หอจดหมายเหตุแห่งชาติ
- หอสมุดแห่งชาติ
- หอสมุดวชิราวุธานุสรณ์
- ห้องสมุดตำราพระราชานุญาต
- ศูนย์เอกสารแห่งประเทศไทย
- ห้องสมุดของมหาวิทยาลัยต่างๆ เช่น จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร เป็นต้น
- ห้องสมุดโรงเรียนวชิราวุฒวิทยาลัย

ฯลฯ

รวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์เกี่ยวกับความเป็นไปในโรงเรียนเช่น การเข้าศึกษาในโรงเรียน กระบวนการเรียนการสอน ผลที่ได้รับจากการศึกษา ฯลฯ ของทั้ง 4 แห่ง ตลอดจนสภาพสังคม และเหตุการณ์ร่วมสมัยที่จะเป็นข้อมูล โฉม่งของพื้นฐานการศึกษาด้านต่างๆมาประกอบการวิเคราะห์ตีความ จากกลุ่มตัวอย่างดังต่อไปนี้

- นักเรียนเก่า
- ผู้ที่เกี่ยวข้องใกล้ชิดและ เคยได้รับการบอกเล่าจากคณาจารย์ที่เคยสอน

หรือศิษย์เก่าของโรงเรียน

2. คัดเลือกและวิเคราะห์หลักฐาน
3. ตีความโดยใช้หลักพื้นฐานการศึกษาด้านต่างๆ ได้แก่ พื้นฐานการศึกษาทางสังคม วัฒนธรรม เศรษฐกิจ การเมือง มาประกอบการพิจารณา
4. รวบรวมข้อมูลที่ได้จากการตีความและวิเคราะห์มา เรียบเรียงและนำเสนอ เป็นแบบพรรณนาความ (Description)

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทำให้ได้ทราบถึงแนวพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวที่มีต่อการส่งเสริมการศึกษาของเยาวชน
2. ทำให้ได้ทราบถึงลักษณะการจัดการศึกษา เพื่อสร้างความเป็นสุภาพบุรุษ
3. เป็นการค้นคว้าข้อมูลหลักฐานเพื่อเป็นแนวทางในการศึกษาวิจัยต่อไป